

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

**Skladby Petra Ebena v hudební výchově
na 2. stupni základní školy**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Soukupová

Český jazyk a hudební výchova se zaměřením na vzdělávání

Praha 2015

Autorský abstrakt

Bakalářská práce "Skladby Petra Ebena v hudební výchově na 2. stupni základní školy" se zabývá zastoupením skladeb Petra Ebena v učebnicích hudební výchovy na 2. stupni základních škol. Petr Eben se ve své tvorbě zaměřil i na dětské sbory a na výchovu mládeže. Spolu s Iljou Hurníkem se podílel na vzniku České Orffovy školy, jeho skladby a úpravy lidových písní mají dodnes nezastupitelnou úlohu v učebnicích. Součástí bakalářské práce je stručný životopis Petra Ebena a přehled jeho tvorby pro děti. V praktické části nalezneme zastoupení v jednotlivých učebnicích, které se v současné době používají na základních školách, a návrh vlastních skladeb, které by bylo možno použít při výuce.

Abstract

This bachelor thesis „Petr Eben’s compositions in Music for the second grade of primary schools“ deals with inclusion of Petr Eben’s pieces in textbooks for the primary schools. Petr Eben’s composition is focused on children’s choirs and music education. He settled the Orff’s school in cooperation with Ilja Hurník and his pieces and adjustments preoccupy irreplaceable role in official textbooks. The bachelor thesis also includes a short biography of Petr Eben and a full summary of his composition for children. The practical part summarizes occurrence of his music in educational materials used in primary education and suggestion of pieces which are suitable for using in the practical Music lessons.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „*Skladby Petra Ebena v hudební výchově na 2. stupni základní školy*“ vypracovala samostatně s použitím citovaných informačních pramenů, které jsou uvedeny v této práci.

V Liberci

Kateřina Soukupová

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Stanislavu Pecháčkovi, PhD. za odborné vedení práce, za cenné rady a za vstřícnou a trpělivou pomoc.

Dále bych ráda poděkovala vedení ZŠ Liberec, Česká 354 za zapůjčení učebnic a metodických příruček, bez kterých bych tuto práci nemohla realizovat.

Kateřina Soukupová

Obsah

Úvod	7
1. Petr Eben	9
1.1 Biografie- Život a dílo	9
1.2 Výběr z Ebenovy tvorby pro děti	16
1.2.1 Skladby vokální- písně a sbory	16
1.2.2 Instrumentální skladby instruktivního charakteru	22
2. Ebenovy skladby v učebnicích hudební výchovy na 2. stupni základních škol	24
2.1 Přehled používaných učebnic dle ročníků	24
2.1.1 Šestý ročník	25
2.1.2 Sedmý ročník	25
2.1.3 Osmý ročník	26
2.1.4 Devátý ročník	27
2.2 Zastoupení Ebenových skladeb v jednotlivých učebnicích podle ročníků	28
2.2.1 Šestý ročník	28
2.2.2 Sedmý ročník	31
2.2.3 Osmý ročník	33
2.2.4 Devátý ročník	33
2.3 Zhodnocení	35
3. Návrh dalších písní	37
3.1 Písně určené ke zpěvu	37
3.2 Poslechové písně	38
Závěr	40
Bibliografie.....	42

Úvod

Osobnost Petra Ebena je v hudebních kruzích sice známá, ale přijde mi, že nedostatečně oceněna. Ne všichni totiž vědí, jak moc jeho skladby formují hudební vzdělání dětí na základních školách. Ve školních pěveckých sborech zná jeho jméno každý, ale většina se nevšimne, pod jakou spoustou skladeb je v učebnicích podepsán.

Poprvé jsem se s jeho skladbami setkala ve školním sboru Kopretinka, kde jsme zpívali jeho sborové skladby a skladby pro mladší děti. Dále jsem byla jedenáct let členkou dětského pěveckého sboru Severáček Liberec, kde právě jeho skladby měly nezastupitelné místo téměř na každém koncertě. Zpočátku jsem si myslela, že jsme jeho dvorní zpěváci, ale postupem času jsem zjistila, jaký vřelý hlas má ve sborovém zpěvu obecně. Stále se ráda vracím k jeho písním nejen při poslechu mého oblíbeného Řeckého slovníku a Catonových mudrosloví, ale i při hudební výchově na prvním stupni základní školy, kde vypomáhám při výuce. Až při studiu na vysoké škole jsem se začala zajímat i o jeho život a instrumentální skladby. Mrzí mě, že takovou osobnost, jakou beze sporu Petr Eben byl, znají většinou jen ti, kteří se o hudbu blíže zajímají. Z jeho biografických knih jsem zjistila, jak neuvěřitelně moudrý a silný člověk to byl.

V teoretické části práce jsem čerpala z publikace Kateřiny Vodrovicové s názvem Petr Eben a z knihy Evy Vítové Petr Eben, sedm zamyšlení nad životem.

První jmenovaná do své knihy zařadila velké množství autentických citací, které čtenáře silně osloví. Zpracovává Ebenovu tvorbu a osobní životní příběh, neboť Ebenův život, jeho zážitky, vzpomínky a zkušenosti úzce souvisí s jeho tvorbou a navzájem se ovlivňují. Součástí knihy je také chronologická tabulka s uvedenými daty, které zaznamenávají konkrétní momenty jeho života i skladatelské tvorby a informativní seznam děl s uvedením údajů o místě a vzniku skladeb a jejich stručná charakteristika.

Druhá jmenovaná kniha obsahuje sedm zamyšlení nad životem a dílem, jak sám název napovídá. Každá kapitola se opírá o jednu část skladatelova života. Dále v ní najdeme seznam děl řazených dle vzniku a soupis děl podle skladebných druhů. Závěr knihy patří textům a dopisům Petra Ebena.

V teoretické části shrnuji biografii a výběr skladatelovy tvorby pro děti s rozdělením na vokální a instrumentální skladby. U každé skladby uvádím zaměření, rok vzniku a stručnou charakteristiku díla.

V praktické části se věnuji zastoupení skladeb Petra Ebena v učebnicích pro druhý stupeň základních škol. Pracuji s učebnicemi, které se v současné době používají i s těmi, které již nalezneme jen v antikvariátech. Podařilo se mi ovšem sehnat pouze dvě kompletní řady, a to od A. Charalambidise a od Jaroslava Mihule. Zaměřila jsem se nejen na práci s písní v učebnici, ale i na to, co doporučují metodické příručky, který byly vydány k učebnicím. U některých učebnic jsem měla k dispozici několik vydání, avšak obsahově se od sebe příliš nelišila. Dostalo se mi do rukou i několik učebnic, které byly především teoretického rázu a neobsahovaly žádný notový materiál, a proto je v této práci neuvádím.

Dále bych ve své práci ráda poukázala na několik skladeb, které by se podle mého názoru mohly zařadit do výuky. K práci na této části jsem využila především souboru příruček Česká Orffova škola, neboť si myslím, že jsou velmi přínosné i na druhém stupni základní školy. Pracovala jsem ale i s písňovými cykly. Z didaktického hlediska není můj rozbor úplný, protože vycházím pouze se svých domněnek, které si doufám v následujícím studiu a praxi ověřím.

Ve své práci se zaměřuji především na vokální skladby, neboť jsou pro mě bližší, ale také v nich vidím větší důležitost ve výuce. Petr Eben skládal i instruktivní skladby, ale v hodinách hudební výchovy na běžné základní škole na ně není čas a také vyžadují přípravu žáků např. v ZUŠ. Určitě by to bylo vhodné zpestření, kdyby si někdo z žáků připravil ukázkou nějaké instruktivní skladby. Do výuky by ovšem bylo vhodné zařadit části České Orffovy školy, které jsou pro metalofony a xylofony. To je ale závislé na vybavení každé školy, jestli je množství hudebních nástrojů dostačující pro většinu třídy.

1. Petr Eben

1.1 Biografie- Život a dílo

Petr Eben se narodil 22. 1. 1929 v Žamberku. Ebenův otec, Vilém Eben, se narodil 8. června 1887 v Praze; matka, Marie Ebenová, roz. Kahlerová, se narodila 19. července 1896 v Ústí nad Labem. Oba rodiče byli učitelé, tatínek později školní inspektor. *„Povolání učitele s sebou asi přináší i trochu přísnosti, ale ta byla u tatínka vždycky spojena s darem porozumění. Víím, že ho učitelé i jako inspektora měli velmi rádi, což běžně nebývá. Nikdy jsem ho nezažil doma vzteklého; neslyšel jsem jedinou hádku mezi rodiči, ač maminka byla velmi citlivá a impulsivní. ... Snad nejvýraznější otcovou vlastností byla úžasná pracovitost. Vedle svého povolání vyplnil volný čas prací překladatelskou; překládal z češtiny a slovenštiny do němčiny, dokonce taková díla jako Babička a Ve stínu lípy, obojí vyšlo tiskem.“*¹ Tatínka si nesmírně vážil a věnoval mu skladbu SONATINA SEMPLICE pro flétnu (nebo housle) a klavír (1955). *„Jsou skladby, o které autor musí dlouho bojovat, se kterými se trápí. A jsou jiné, které vyplynou tak lehce a přirozeně jako přívětivá věta, kterou řeknete milému známému při nenadálém setkání. Sonatina semplice je z toho druhého rodu skladeb. Psal jsem ji o vánocích 1955 a snad je v ní zachyceno něco z atmosféry dětského radování kolem dárků a v pomalé větě kousek pohody a tepla vánočního času.“*²

Oba rodiče si velmi uvědomovali význam vzdělání, a tak oba bratry, Petra i jeho staršího bratra Bedřicha, podporovali ve studiu. Oba syny vedli k hudebnosti s naprostou samozřejmostí, přestože oba byli jako učitelé pouze průměrně hudebně školení. Petr již v útlém věku projevoval hudební nadání, na klavír začal hrát v šesti letech pod vedením paní učitelky Františky Postulkové. Ovšem její výuka nebyla po metodické stránce příliš dobrá. Eben si tedy skladby začal vybírat sám a přehrával je bez profesionálního vedení. Tato výuka pro něj ovšem byla přínosná, Naučil se výborně pohotově číst z not a seznámil se s klavírní literaturou. V osmi letech začal zapisovat melodie a v deseti se již snažil o komponování prvních skladeb. Nejprve si jen poznamenával melodii a byl nadšen, když

1 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. 2. vyd. (1. vyd. v Pantonu). Praha: Panton, 1995, 241 s. ISBN 80-7039-218-5. s. 9.

2 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. s. 9.

mu ji ředitel hudební školy zahrál s doprovodem, v plných akordech. Poté si k tomu s naprostou samozřejmostí začal doprovod psát sám. Také se u něj projevovalo silné vnímání různých sluchových i zrakových vjemů. Jedním z velkých dětských hudebních zážitků byly kasárny v Žamberku a spolu s nimi i vojáci, kteří pochodují a hrají. Nejspíš tam zaslechl trubku, kterou byla poznamenána spousta skladeb: symfonická věta VOX CLAMANTIS pro tři trubky a orchestr (1969), OKNA podle Marca Chagalla pro trubku a varhany (1976), prostá dueta pro dvě trubky bez doprovodu DUETTI PER DUE TROMBONE (1956). Dalším silným podnětem pro něj bylo chrámové a klášterní prostředí, především svým vznešeným nástrojem, a tím byly varhany. Od desíti let k nim přistupoval jako k součásti liturgie a velmi brzy je začal ovládat. Staly se tak „basem continuum“ celé jeho kompoziční tvorby.

Důležitým mezníkem v jeho životě byla válka. V roce 1944 ho vyloučili z gymnázia a byl poslán na nucené práce, nejprve do tiskárny, později do kamenolomu. Matka pocházela z bigotní katolické rodiny, otec z židovské. Nejprve byl deportován otec, poté v roce 1945 byl Petr s bratrem odveden do koncentračního tábora Buchenwald. Tato životní zkušenost ho velmi ovlivnila. Již jako malý chlapec měl smrt stále v patách, což se běžně dětem nestává. Díky zkušenostem z koncentračního tábora se naučil vážit si života, cenit si svých blízkých a času stráveného společně. Hrůza válečných let se odráží například v komorním díle SUITA BALLADICA pro violoncello a klavír, dále v kantátě HOŘKÁ HLÍNA pro baryton, smíšený sbor a varhany na text Jaroslava Seiferta z jeho sbírky Zhasněte světla. Za války se v Krumlově, kam se odstěhovali z Žamberku, ocitli v hudební izolaci, Neměli gramofon ani rádio, jediné setkání s hudbou bylo jejich vlastní provozování. Prázdniny v tuto dobu trávil v hornorakouském cisterciáckém klášteře Schlierbachu, kde od jedenácti let zastával funkci varhaníka a sbormistra.

V jeho životě hrály důležitou roli jazyky. Jelikož jeho otec překládal do němčiny, stala se od narození jeho druhým mateřským jazykem. Otec i matka mluvili francouzsky, anglicky se naučil na gymnáziu, latina byla v tu dobu první jazyk na střední škole toho typu, dokonce ve spojení s řečtinou. Díky talentu a pílí se tyto jazyky naučil téměř dokonale a jeho čtenářská vášeň ho dovedla až ke čtení originálů. Na gymnáziu zažil trochu netypickou výuku, místo Cicerona četli Iuvenala a Martiala a Catulla, ve francouzštině Verlaina, dějepis nebyl jen výčet dat. Na kreslení chodili s profesorkou do malebných uliček Českého Krumlova, což je neučilo jen kreslit, ale také dívat se a vnímat věci kolem sebe. V této době také začal zhudebňovat texty francouzských básníků.

V letech 1935-1947 se v Českém Krumlově učil hře na klavír a v roce 1947 začal navštěvovat hudební školu v Českých Budějovicích. Studoval klavír ve třídě klavírního pedagoga Ladislava Vrchoty. Když nad Ebenem stála volba budoucího povolání, chtěl být za každou cenu hudebníkem, i když ještě nebyl rozhodnut, jestli klavíristou, varhaníkem nebo skladatelem. Nakonec se rozhodl, že je nejpokročilejší ve hře na klavír, a tak roku 1958 vstoupil na AMU do klavírní třídy prof. Františka Raucha. Opět se ukázala jeho píle a svědomitost, když trénoval na klavír sedm a více hodin a po nocích ještě komponoval. V roce 1952 zakončil Eben studium klavíru na AMU celovečerním recitálem ve Velkém sále Rudolfiny. Dalším Ebenovým stěžejním oborem na Akademii byla skladba, kterou studoval v letech 1950-1954 u Pavla Bořkovce. Absolvoval v roce 1954 skladbou Koncert pro varhany a orchestr č.1 (SYMPHONIA GREGORIANA).

Důležitým člověkem v Ebenově životě byl také starší spolužák z AMU Ilja Hurník, který ho seznámil se svojí mladší sestrou Šárkou, která studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy angličtinu a filozofii a tíhla díky svému bratrovi k soudobé hudbě. Poprvé se setkali za Ebenových studií na pražské akademii: „ *O Iljovi Hurníkovi nemusím vykládat; vše je o něm známo z jeho vlastních vyprávění. Právě on však má zásluhu na mém setkání s Šárkou. Studovali jsme s Iljou Amu v témže ročníku, sedávali vedle sebe, reagovali na ideologické nesmysly, které jsme museli poslouchat, takovým způsobem, že jsme byli navrženi k vyloučení z fakulty pro zesměšňování Sychrových přednášek. Ilja pak chodil do školy čím dál méně, a když přišlo zkouškové období, potřeboval si ode mne vypůjčit pečlivě zapsané přednášky. Donesl jsem mu je až do bytu a odměnou za to jsem potkal jeho sestru. Když jí Ilja ukázal sešit mých přednášek, zhrozila se jako psycholožka mého exaltovaného písma, psané navíc fialovým inkoustem a prohlásila: „Takového člověka bych si nemohla vzít,(...)“³ V ní však našel Petr Eben porozumění, podporu a souznění nejen v hudbě. Nebylo tedy překvapením, že se 24. července 1953 konala svatba. „*Láska je pro mne především prolomením onoho kruhu izolace a osamocení, prolomením našeho ryze soukromého světla, do kterého nás uzavírá buď naše sobectví, nebo netečnost či nevšímavost. Láska znamená vystoupit z tohoto magického vězení samoty, objevit druhou bytost a jí se odevzdat.*“⁴*

Petrovi a Šárce se postupně narodili tři synové, Kryštof (1954), Marek (1957) a

3 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. s. 48.

4 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. s. 50.

David (1965), všichni v období Vánoc. Rodinné zázemí, ve kterém rodina žila, bylo přirozené a příjemné. Manželství bylo šťastné a prodchnuté vzájemnou úctou. Říkal Eben, „*byl bezpochyby můj největší životní dar, jak po stránce lidské, tak umělecké. Jsem hluboce vděčný nejen za náš osobní vztah - s nikým jiným si tak nerozumím – ale i za své děti. Šárka obětovala svou profesi, aby se jim mohla věnovat, a byl to neocenitelný vklad, který přinesl ovoce. A pokud jde o stránku uměleckou, představovala Šárka přesně onu osobnost, kterou jsme potřebovali, osobnost ideálního, ale neprofesionálního posluchače. Od mládí byla zvyklá poslouchat soudobou hudbu, ale naštěstí nestudovala hudební vědu (nýbrž filozofii, psychologii a angličtinu). Když mi laickým slovníkem říká své pocity o stavbě a napětí, novosti či tradičnosti, zprostředkuje mi takový pohled na skladbu, jaký bych mohl získat až po delším časovém odstupu. A tak je prvním posluchačem mých skladeb – a vlastně bych jí měl všechny věnovat.*“⁵ Svě ženě věnoval písňové cykly ŠESTERO PÍSNÍ MILOSTNÝCH pro nižší hlas a klavír (1951), PÍSNĚ K LOUTNĚ pro zpěv a loutnu (1951) a PÍSNĚ NEJTAINĚJŠÍ pro nižší mužský hlas a klavír (1952).

Pro své děti napsal Eben sbírku instruktivních skladeb DUETTINA (1963), pro Marka PÍSNÍČKY MEDVÍDKA PŮ (1976), pro konzervatoristu Davida PROTIHRÁČI (1985) pro klarinet, klavír a bicí nástroje.

Jak se říká, jablko nepadlo daleko od stromu a všichni tři synové, Kryštof, Marek a David, hrají na hudební nástroje. Všichni se naučili na zobcové flétny a na klavír, Kryštof navíc na kontrabas, Marek na kytaru a David kromě klarinetu hraje i na saxofon a na bicí. Nebylo tedy náhodou, že si založili skupinu Bratři Ebenové. Poprvé se představili na Portě v Olomouci roku 1979 a hned si odvezli cenu za interpretaci. V následujících letech získali další Porty, interpretační i autorské, a další ceny. Marek je od té doby znám i jako skladatel písní, hudební i textové složky.

K tvorbě pro děti se Eben dostal vlastně díky svému příteli Iljovi Hurníkovi, neboť ho doporučil jako autora dětské redakci rozhlasu. „*Musel jsem sestoupit z nadpozemských plánů do dětských střevíčků a psát jednoduché drobné písničky. Bylo to velmi prospěšné nejen pro získání jisté popularity, ale i pro celý můj skladatelský vývoj. Je dobře začínat oblázkou, než se pustíme do skal.*“⁶ V letech 1953-54 Eben doprovázel dětský sbor pražského rozhlasu pod vedením Bohumila Kulínského při natáčení různých

5 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. s. 51.

6 VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. s. 56.

písni pro školní výuku a občas donesl i své písně. Postupně se stal úspěšným autorem dětských písni. Oblast jeho dětské vokální tvorby se opírá o široké spektrum podle náročnosti a věku dětí. Psal písničky a celé cykly pro předškolní děti, ELCE PELCE, KOTRMELCE (1969-71), ZVĚDAVÉ PÍSNIČKY (1974). Dále psal i písně vhodné k začátkům nacvičování dvojhlasů, ZAMRZLÉ PÍSNIČKY (1977), jednohlasé sbory, JARNÍ POPĚVKY (1960-61), vícehlasé cykly, KOLOTOČ A HVĚZDY (1964), i náročné čtyřhlasé skladby, CATONIS MORALIA (1974-75). Některé jeho skladby pro děti doslova zlidověly.

Kompozice, improvizace, klavírní a varhanní interpretace byly hlavní složkou v životě Petra Ebena. Nesmíme však opomenout i jeho pedagogickou práci, které se věnoval jak doma, tak v zahraničí. Od roku 1955 zastával místo asistenta na katedře hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, v roce 1964 se stal odborným asistentem a v roce 1989 docentem. Vyučoval zde nauku o hudebních nástrojích a hudebních formách, hru partitur, analýzu skladeb. V letech 1978-1979 působil jako profesor skladby v Manchesteru na Royal Nother College of Music. Od září 1990 do srpna 1994 byl profesorem skladby na Akademii múzických umění v Praze. Vedle toho realizoval rozsáhlou přednáškovou činnost na nejruznějších univerzitách v Evropě i Americe. Dále byl spoluautorem publikace Čtení a hra partitur s J. Burghauserem (Supraphon, Praha 1960, 2. vydání 1990). V této učebnici se snažili zpřístupnit partitury co největšímu okruhu hudebníků. Ebenovy přednášky na Filozofické fakultě byly vždy velmi oblíbené a hojně navštěvované. Největší ohlas však měl cyklus přednášek s originální koncepcí paralel mezi osobnostmi hudebních skladatelů a malířů Skladebné principy hudby 20. století, který probíhal v letech 1987-89. Zde se také projevila jeho láska k malířství.

Eben se léta zabýval i otázkami hudební výchovy, dětské hudebnosti a instruktivní tvorbou. Chtěl předat dětem postoje z vlastního dětství, které bylo velmi těžké, ale vedlo k získání intenzivních prožitků při zdánlivě banálních chvílích. Toužil, aby stejně jako on byli všichni vděční za každý nový den. *„Nelze uměle navodit podmínky. Nelze odstranit rozhlas, televizi, gramofon, škrtnout z jídelníčku ovoce, všechny sladkosti, vynechat filmy a divadla- a přece by možná děti vyrůstaly zraleji, šťastněji a byly by více tvůrčí. Dnes jsou děti zvyklé usedat k prostřenému stolu. (...) Myslím to ovšem i symbolicky: ten prostřený stůl, to je právě gramofon, rádio, televize, filmy. Proč by se děti snažily něco si pracně přehrávat, když stačí vložit desku do přístroje. Vždyť i jejich hry jsou připraveny, jen je*

*sestavit z hotových děl. (...) A tak se děti ve všech oblastech, ve vědě, v umění, ve hře i v praktickém životě živí stravou vykostěnou, pečlivě upravenou a předžvýkanou. Celý život a celé okolí je vede k pasivitě a podlamuje jejich tvůrčí schopnosti..“⁷ V pořadu Československého rozhlasu *Náš host na neděli* Eben radil, jak postupovat, abychom dítě od klasické hudby neodradili. Doporučoval skladby, které jsou pro děti přijatelné- Prokopjevova pohádka *Pěť a vlk*, Hurníkovo *Čtvero ročních dob*.*

Petr Eben se v průběhu celé své tvorby vždy vracel k žánrům pro děti. Psal nejen instruktivní skladby, ale také se podílel na velkém hudebním projektu *Česká Orffova škola* (1966, 1969). Spolu s Iljou Hurníkem vychází z Orffovy školy, ale po hudební stránce je to jejich skladatelské dílo.

Co se týče koncertních cest a pobytů v zahraničí, podnikl Eben přibližně 117 cest. Navštívil například Anglii, Francii, Rakousko, Německo, Itálii, Švédsko a USA. Byl velmi činný ve veřejném hudebním životě. Jeho četné hudební a pedagogické aktivity zasáhly do mnoha oblastí umění. V roce 1989 byl jmenován zasloužilým umělcem, v letech 1990 - 1992 zastával funkci předsedy *Pražského jara*. V roce 1992 mu byla udělena národní cena za varhanní skladbu *JOB*. V tomto roce byl jmenován profesorem skladby na AMU v Praze. O rok později ve Francii získal titul *Chevalier des arts et des lettres* (Rytíř umění literatury), v roce 1992 byl jmenován profesorem na *Royal Northern College of Music* v Manchesteru. V roce 1994 byl mu udělen čestný doktorát na Univerzitě Karlově a v téže roce získal *Řád sv. Cyrila a Metoděje*. Dále dostal v roce 2001 *Cenu Biskupské konference v Mainzu* a v říjnu roku 2002 mu prezident České republiky Václav Havel udělil *Medaili za zásluhy*. Vzhledem k politicky nepřející době, ve které Eben žil, nebylo jistě jednoduché pro člověka náboženského vyznání prosadit se a svobodně se vyjadřovat. Tím více je obdivuhodné, jakých úspěchů, jejichž výčet je zmíněn výše, Eben v životě docílil.

Petr Eben zemřel po dlouhé nemoci 24. října 2007. Nejen ve svých skladbách, ale i v citátech všem ukazuje, jak krásný život může člověk přes všechny nástrahy žít. Ukazuje, jak bohatý život může každý mít, pokud ho alespoň z části zasvětil umění. Také ukázal, že čím víc hudbě rozumíme, tím víc ji milujeme, což potvrdí každý, který hudbě obětoval alespoň část svého života. Svými názory a postoji přesvědčil řadu lidí o ušlechtilosti hudby a ovlivnil mnoho svých studentů, kteří předávají to, co je sám Eben

naučil, dalším generacím. V České republice nenalezneme dítě, které by za svoji školní docházku nezpívalo alespoň jednu jeho píseň. Jeho osobnost je známá i za hranicemi naší země, kde jsou jeho skladby vysoce ceněny. Jeho skladby jsou často prováděny jak v Evropě, tak v zámoří, v USA, Kanadě, v Japonsku i Austrálii.

1.2 Výběr z Ebenovy tvorby pro děti

1.2.1 Skladby vokální- písně a sbory⁸

Zelená se snítka (1953-54, 1959)

Cyklu pro dětský sbor a klavír, nebo dětský sbor, sóla a instrumentální soubor. Text napsal Václav Čtvrtek, František Hrubín, Jaroslav Seifert, Pavel Bojar, Oldřich Kryštofek a Jan Čarek. Cyklus vznikl postupně, z doby, kdy autor doprovázel sbor Československého rozhlasu. Obsahově sbírka naplňuje průběh roku od jara do zimy. Autor vycházel z praxe se sborem. Části: Sníh - Písnička o vrabci - Veselá sanice - Jarní - Jaro už vstává - Vrbová píšťalka - Jarní slunce - Kohout a slepička - Padej, dešti - Podzimní - Kdyby tu nic nebylo - Vlaštovky a sníh - Písnička pro maminku - Na našem sádku

Už zraje podzim (1956)

Cyklus pro tříhlasý dětský sbor a capella. Text- 1. část Husopaska- Josef Václav Sládek, 2. Podzimní- Václav Čtvrtek, 3. Běží vítr- František Branislav. Lyrická melodie a průhledná harmonie. První a třetí část hybná, druhá hymnická se sopránovým sólem nad brumendem ve střední části.

V trávě (1959)

Cyklus pro jednohlasý dětský sbor a klavír. Text napsal František Hrubín a Jan Čarek. Čtrnáct tanečních her pro mladší děti. Skladba obsahuje bohatý klavírní doprovod. Existuje i ve verzi pro dětský sbor a dechový kvintet v instrumentaci Miloslava Klementa. Části: V trávě - Potůček - Taneček - Co je sníh - Kutálení - Na rybníčku - Běhám, běhám - Do deseti - Klubko - Vlny a vlnky - Ptáčkové miláčkové - Když si hrajeme s míčkem - Pampeliška.

Vánoční písně (1960)

Písně pro dvou- až tříhlasý sbor a klavír. Text Pavel Tumlíř. Skladby psány při návštěvě dětí v Dětském domově v Maštově. Sbory jsou ovlivněny prostředím, v němž vznikly, tedy ve snadné sazbě, aby mohly být realizovány i amatérským dětským sborem, a

⁸ Podle VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*.

dýchá z nich pohodová vánoční atmosféra. Části: Stromečku, nechod' spát – Koleda – Tajemství - O třech zvonečcích.

Jarní popěvky (1960-61)

Cyklus pro dětský sbor a klavír nebo malý orchestr. Text napsali František Branislav, a Václav Čtvrtek. Sedm jednohlasých dětských sborů tíhnoucích k rytmickým prvkům jazzové hudby. Autor vychází vstřícně určitému vkusu mladých posluchačů. Doprovod existuje ve třech verzích- klavír, malý orchestr v instrumentaci Dalibora Brázdy, malý jazzový soubor v instrumentaci autora. Části: Májová - Jaro už je tu - Na trakaři - Ukolébavka pro synka - Jarní písnička - Ukolébavka pro dcerku - Písnička na výlet.

Koledníci z Těšínska(1963)

Pásmo koled pro dětská sóla, dětský sbor a klavír vychází z vlastního zápisu koled ze Slezska. Propojené klavírními mezihrami a používající jedné koledy v refrénové funkci tak, že vzniká názvuk na rondovou formu. Části: Daj Pan Bog večer - Z raja pěkného mjasta - Het, het, kolenda - Veselme se - Ej, vanoce nastaly - Bug vam zaplač.

Úpravy lidových písní (1963-65)

Úpravy pro dvou- až tříhlasý sbor a capella. Úpravy lidových písní pro zpěvníky základních škol a učebnice hudební výchovy. V doprovodných hlasech téměř vždy vychází z motivického materiálu melodie. U některých úprav existuje i doprovod. Písň: Voděnka studená - Dybych byla vtáčkem - Spadla mi šablíčka – U Těšína bubny bijou – Anička, dušička – Tancovala a neznala – Což se mně, má milá – Pod naším domam – Spievanky, spievanky – Sivá holubičko – Ráda, ráda – Křepelenka křepela – Náš táta – Kucmoch – Měsíček svítí.

Kolotoč a hvězdy (1964)

Sbírka ro dětský sbor a klavír. Text Karel Šiktanc. Sbírka jedenácti jedno- až tříhlasých písní. Začíná pětici jednohlasých písní a pak přidává další hlasy. Úvodní pětice má veselý popěvkový charakter, následující písň jsou lyričtější. Části: Kocour muzikant – Sklenice a talířek – Ježek a koloběžka – Tulák stůl – Tetky štetky – Kolotoč a hvězdy – Hříbek posměváček – Smutný vodopád – Zlá sekera – Vybírává tůň – Neposlušné laně

Nový dům (1965)

Skladby pro dvouhlasý dětský sbor. Text napsal Jindřich Hilčr. Prostá dětská píseň využívající ostinát a pentatoniky.

Deset poetických duet (1965)

Cyklus pro dětský sbor a capella. Text Vítězslava Nezvala. Středně obtížné dvouhlasé skladby převážně polyfonního charakteru. Vznikly na podnět jihlavské skladatelské soutěže. Později autor přikomponoval klavírní doprovod. Kontrapunktické sazby jsou velmi rozmanité. Části: Jeden, druhý – Bílé a růžové peřiny – Hory, hory – Šiji hvězdný šat – Rybář v moři – Podzime, podzime – Pohled, jak hasne raketa – Vítr fouká ze strniska – Vyletěla holubice – Noc skládá každý večer stánek

Česká Orffova škola (1. a 2. díl 1966, 3. díl 1969, 4. díl 1995)

pro dětský sbor a orffovské nástroje. Písňe na lidové texty, úpravy lidových písní a instrumentální skladby pro dětský sbor a Orffův instrumentář. Česká Orffova škola je v jistém smyslu adaptace Orffova díla, po hudební stránce autentické dílo Petra Ebena a Ilji Hurníka. Části: Začátky - Pentatonika – Dur, moll. Uvádí metodické pokyny, rytmická a improvizace cvičení, písňe s rozmanitými doprovody. Využívá metalofonů xylofonů, zvonkoher, ale i tleskání, pleskání a luskání. V písňích nalezneme i rytmické složky pro tamburínu, dřívka, kastaněty, činely nebo chřestítka. Doprovody obstarávají i zobcové flétny, kytara nebo kontrabas.

Truvérská mše (1968-69)

Skladba pro sóla, sbor, zobcové flétny a kytary, bicí, eventuálně varhany. Text Zdenka Lomová. Rytmičká mše s archaizujícími prvky. Nejedná se o ordinarium, ale o proprium missae. Autor vyhověl touze mladých souborů po rytmu a kytarovém zvuku, ale neinspiroval se folkovými, nýbrž středověkými truvérskými písňemi. Středověkou inspiraci tu ještě zastupují dvě zobcové flétny. Doprovodný part mohou hrát jak kytary, tak i varhany, harmonium nebo klavír. Části: Vstup – Mezizpěv – Obětování – Přijímání - Závěr.

Vyprávění s refrémem (1969)

Skladba pro dětská sóla, dětský sbor a klavír nebo orffovský instrumentář.

Text napsal Milan Ferko. Několik sólových slok líčících děj, vždy se vrací ke sborovému refrénu. Části: Velký cestovatel – Do růžova

Elce, pelce, kotrmelce (1969-70, instrumentace 1971)

Cyklus pro dětský sbor a klavír nebo instrumentální soubor. Text Václav Fišer. Sbíрка padesáti pohybových písní pro mateřské školy, případně pro mladší školní děti. V písních se má spojit zábavné vtipné slovo s pohybem a poetickým hudebním výrazem. Cyklus existuje ve dvou verzích: jednohlasý zpěv a klavír a jednohlasý zpěv a komorní ansámbl (partitura ztracena). Části: Vláček – Psaní – Paša – Ryba – Drbání – Ano, ano-ne ne – Bolístka - Dřevorubec – Lakování – Kovář – Prašná brána – Velbloud – Medvěd – Čáp – Stonožka – Veslování – Vlaky – Raketa – Kocour – Zajíc – Tunel – Plavání – Pejsek – Divoká husa – Ještěrka – Řezání – Sedmikráska – Prší – Borovice – Husar – Letadlo – Kolíbka – Žába – Kroupy – Zvony – Motory – Sudy – Zámečníci – Větrník – Kolo – Vrabec – Šalvěj – Had – Strom – Máchání – Trakař – Váha – Klubíčko – Houpačka.

Slavíček rajský (1970)

Skladba pro tříhlasý dětský nebo dívčí sbor a capella. Text Josef Božan. Šest jednoduchých polyfonních úprav mariánských písní z Božanova kancionálu. Části: Zdravas, hvězdo mořská – Komuž se utéci máme – Vesel se, Panno – Maria, Matko milosti – Matičko boží – O, Přeslavná Paní světa.

Co se za den zažije (1973)

Drobné skladby pro jednohlasý dětský sbor s možným druhým hlasem. Text Ilja Hurník. Instruktivně koncertní drobné sborové skladby. Jsou průpravou ke dvojhlasu, spočívající v tom, že se malé děti učí poslouchat a vnímat druhý hlas, který zpívají starší děti. Ten je těžší a ad libitum, je možné jej i vynechat. Části: Brýle – Klíč – Květináč – vejce – Mraky a vítr – Trumpeta – Pěna – Vana – Banány – Krupice.

Šťastnou cestu (1973)

Pásmo pro jednohlasý dětský sbor a klavír. Text Václav Fišer. Pásmo veselých jednohlasých dětských písní, jejichž výstižnost je kompenzována bohatým klavírním doprovodem. Části: Jedeme, jedeme (refrén) – Pěšky – Saně – Na kole – Autobus – Plachetnice – Vzducholod' – Raketa.

Zvědavé písničky (1974)

Cyklus pro sólový hlas, unisono dětí a klavír. Text Magda Gazdová, Hedvika Průchová, Zuzana Nováková, Václav Fišer. Cyklus čtyř písní určený nejmladším dětem. Dospělý předzpěvuje, děti odpovídají. Odpověď je buď ve formě refrénu, nebo prostým opakováním předzpívaného motivu. Eben vlastně navazuje na nejstarší tradice (litaniový nebo antifonní způsob odpovědi). Části: Co dělá vítr – Petrklíč – Zvědavá písnička – Barevný svět.

Catonis Moralia – Catonova mudrosloví (1974-75)

Barokní suite pro čtyřhlasý dětský sbor a capella, věnována dětskému sboru Severáček. Text anonyma asi ze 3. století n. l. (mylně připisováno Catonovi). Aplikace starých tanců barokní suity na sborovou sazbu dětského čtyřhlasu, technicky náročná koncertní skladba. Textem jsou životní pravidla v latinském jazyce, opatřeno kromě latinského originálu i českým textem J. A. Komenského z roku 1662. Části: Preludio – Allemande – Courante – Sarabande – Air – Gigue.

Písničky pro mateřské školy (1976)

Sbírka pro dětské hlasy a klavír. Text napsali Václav Fišer, Václav Renč, Hedvika Průchová a Ilja Hurník. Nejsnazší popěvkové melodie. Respektují malý rozsah dětských hlasů v předškolním věku. Části: Naše učitelka - Motorista – Kolotoč – Papírová lodička – Panenka Nána – Draku, vyleť výš – Probuzení – Prádlo – Zub.

Podzimní a zimní lidové písně (1976)

Písně pro jednohlasý dětský sbor a melodický nástroj. Osm úprav lidových písní. U podzimních je doprovodným nástrojem altová zobcová flétna, u zimních se střídá hoboj s anglickým rohem. Části: Podzimní písně: Zelení hájové – Sluníčko zachází za hory – Bude zima, bude mráz – Letěla husička. Zimní písně: Stojí vrba – Ve městě i ve vřkolu – Na vánoce – Jemine, domine.

Tři prázdninové písničky (1977)

Písně pro jednohlasý dětský sbor a klavír. Text Václav Fišer. Veselé popěvky s letní a prázdninovou tematikou určené pro nižší třídy ZŠ. Části: Zpíváme si do kroku – Na

prázdniny – Škola volá.

Zamrzlé písničky (1977)

Cyklus pro dvouhlasý dětský sbor a orffovské nástroje. Text Václav Fišer. Sbíрка je jakousi průpravou pro počátek dvojhlasu v dětském sboru. Druhý hlas zpívá výhradně ostinátní motiv. Doprovod tvoří orffovské nástroje opět převážně v ostinátní podobě. Části: Malíř mráz – Vrány – Studánka – Metelice – Klouzačka – Rolničky – Koulovačka – Vánoce v lese.

Úpravy lidových písní cizích národů (1983)

Lidové písně pro dvou- až tříhlasý dětský sbor, violoncello a rytmické nástroje. Nahodilá sbírka úprav převážně polských písní, jež měla být původně vydána pouze v polských učebnicích. Autor přidal dvě anglické písně, jež jsou náročnější a vhodné ke koncertnímu provedení. Části: A jak śpewać – Podkóeczki, dajcie ognia – Czemu żeś mnie, matulénko – Hej, od Krakowa – Ca´Hawkie – What shall we do – Das Lieben bringt gross Freund.

Příběh pana Mozarta (1988)

Skladba pro čtyřhlasý dětský sbor a capella. Napsáno pro Severáček. Text Jan Skácel. Koncertantní sbor s názvuky mozartovských motivů. Úvodní takty jsou volnou citací Mozartovy klavírní sonáty C dur.

Rondel (1992)

Skladba pro tříhlasý dětský nebo ženský sbor a capella. Text Charles d´Orléans. Renesanční text je zhudebněn průhlednou polyfonií s náznakem archaické hudební řeči s prvky francouzského koloritu.

Psalmus 8 (1993)

Skladba pro tříhlasý dětský nebo ženský sbor a capella. Text z Bible. Psáno na objednávku jako povinná skladba pro soutěžní sborový festival v Neerpeltu v roce 1994. V žalmu je zmínka o dětech.

1.2.2 Instrumentální skladby instruktivního charakteru

Svět malých (1955)

Skladba pro klavír. Deset instruktivní klavírních skladbiček, shrnující oblast elementární techniky. Vedle technického zaměření však přinášejí kus hudební poezie.

Žežuličko, kde jsi byla (1955)

Skladba pro klavír. Instruktivní variace pro klavír na lidovou píseň, kombinující variační a rondovou formu. První díl je vždy pozměněn, druhá část se vrací ve stejné podobě jako refrén. Objevuje se motiv kukačky v opakujících se terciích.

Sto lidových písní (1959-60) – Lidové písně a koledy

Úpravy pro klavír. Krátké klavírní skladbičky s podloženým textem ve snadném slohu. Vedle homofonních úprav jsou i úpravy, v nichž je použito polyfonických prvků. Skladby pro začátečníky i mírně pokročilé. Druhé vydání bylo rozšířeno o 15 úprav koled a vyšlo pod názvem Lidové písně a koledy.

Jarní motiv (1960)

Skladbičky pro klavír. Dvě kratší instruktivní skladby pro pokročilejší stupeň hráčské vyspělosti. Jarní motiv je lyricky ladění, v Rondinu pro kluky převládá akcentovaná rytmičnost.

Duettina (1962-63)

Sbírka pro sopránový nástroj a klavír. Sbírka sedmi instruktivních skladeb pro zobcovou flétnu, pikolu, flétnu, hoboj, klarinet, housle nebo trubku a klavír. Dává možnost volby různých nástrojů, i když původně byla psána pro zobcovou flétnu. Skladby je možno provádět i koncertně. Jsou krátké, autor se v nich vždy snažil vystihnout jednu náladu.

Hájíčku zelený (1963, 1978-79)

Sbírka pro klavír na čtyři ruce. Sbírka osmi úprav lidových písní. Úpravy mají do jisté míry instruktivní charakter, mohou však být prováděny i koncertně. Cantus firmus

často během písni přechází do jednotlivých hlasů.

Čtyři zimní obrázky (1964)

Skladby pro klavír s choreografií L. Kurkové a verši E. Sojky. Čtyři klavírní skladby s vánoční tematikou, místy i citacemi koled, jež mohou sloužit jako samostatné náročnější instruktivní skladby nebo k choreografickému ztvárnění pro dětskou taneční skupinu.

Tři suitové věty (1983)

Suita pro orffovský instrumentář. Tři staré tance pro potřeby žákovských ansámbľů na školách, využívající orffovského instrumentáře. Eben odlišil jednotlivé tance tím, že každý z nich psal v jiné staré tónině.

2. Ebenovy skladby v učebnicích hudební výchovy na 2. stupni základních škol

2.1 Přehled používaných učebnic dle ročníků

Pro tuto část bakalářské práce jsem si vypůjčila učebnice ze ZŠ Česká, Liberec a doplnila je o učebnice z Krajské vědecké knihovny v Liberci. Použila jsem zde učebnice, které se v minulosti nejvíce používaly. Jako nejvíce používaná v současné době se ukázala řada učebnic od SPN Hudební výchova pro 6.-9.ročník, kterou připravil Alexandros Charalambidis a kolektiv. Jsou to učebnice, na kterých jsem vyrůstala i já, a stále se těší velké oblibě. Celá řada je zpracována podle vzdělávacího programu Základní škola. Pro každý ročník je určena jedna učebnice, k ní je zvlášť vydán kompaktní disk s nahrávkami hudebních ukázek potřebných pro práci s učebnicí. Ke každé učebnici je také vydána metodická příručka pro učitele, která nabízí způsob práce s uvedeným materiálem v učebnici. Celá řada má jednotnou schvalovací doložku MŠMT ČR. Dříve používaná řada učebnic byla od nakladatelství SPN, později přepracováno v nakladatelství Fortuna, Hudební výchova pro 6.-9.ročník, pod kterou se podepsal především Jaroslav Míhule, Ivan Poledňák, Petr Mašlaň, Pavel Jurkovič a Miroslav Střelák. Tyto učebnice jsou doplněny metodickými příručkami, kde učitelé najdou velmi podrobný popis práce se skladbami z učebnic. Autoři se zabývají i intonačními cvičeními před nácvikem každé skladby.

Tyto učebnice jsem vybrala především proto, že jsou stále využívány v hudební výchově. Z internetových stránek a osnov různých základních škol v České republice jsem se dozvěděla, že obě mnou vybrané řady, jsou vlastně jediné využívané učebnice v hudební výchově na základních školách. Ve výuce se využívají ještě nejrůznější zpěvníky, ale ty jsem do své práce nezařadila, neboť většinou obsahují jen jednohlasé úpravy lidových písní a poté populární písně, tedy v nich nenajdeme písně Petra Ebena a dalších skladatelů, kteří se věnovali především úpravám lidových písní pro dětské sbory.

Skladby Petra Ebena mají v těchto učebnicích nezastupitelnou roli.

2.1.1 Šestý ročník

Hudební výchova pro 6.r. základní školy - Charalambidis Alexandros, SPN 2008

Šestá část ucelené řady pro 1.-9. ročník ZŠ. Učebnice je tvořena 29 kapitolami. Začíná nácvičkou dvojhlasu, lidovou hudbou, dále pokračuje přes předznamenání, mollové stupnice, partitury, akordy a končí českou operou a hudbou na jevišti (opera, opereta, muzikál, balet, melodram, scénická hudba). V učebnici dále najdeme abecední seznam písní a seznam poslechové skladeb. V knize najdeme přibližně stejné množství psaného textu a notových ukázek. S touto učebnicí koresponduje i metodická příručka. Učebnice obsahuje velké množství vícehlasých úprav lidových písní.

Hudební výchova pro 6.r. základní školy- Jaroslav Mihule, SPN 1989, 2. přepracované vydání Fortuna

Učebnice pro šestou třídu, dělená především podle měsíců školní docházky. Závěr knihy patří hudebnímu místopisu ČSSR (ČR), tedy místům, které jsou spjaty s životem skladatelů. Dále najdeme i slovníček hudebních pojmů, abecední seznam písní a skladeb k poslechu. V druhém přepracovaném vydání již nenajdeme budovatelské písně, jinak je obsah velmi podobný. Učebnice má nejasně tvořené kapitoly, což dost znesnadňuje orientaci. Tuto knihu doplňuje metodická příručka Miroslava Střeláka, která je ovšem velmi podrobná. Nabízí velmi konkrétní práci se skladbami.

2.1.2 Sedmý ročník

Hudební výchova pro 7.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN 1998

Sedmý díl řady. Učebnice tvořena 28 kapitolami. Začíná opět lidovou písní, dále se zajímá o lidský hlas, harmonii a polyfonii, sonátu a sonátovou formu, symfonii, duchovní a světskou píseň, zopakuje taktování a končí skladatelem a interpretem, jaké je jejich místo v umění. Kniha opět končí abecedním seznamem písní a součástí je metodická příručka a kompaktní disk s hudebními ukázkami.

Hudební výchova pro 7.r. základní školy- J. Mihule, SPN 1991, přepracováno Fortuna

Učebnice pro 7. třídu. Stejně jako předchozí díl je dělena dle měsíců ve školním roce, tentokrát přehledněji zpracované kapitoly. V druhé části učebnice se věnuje naší vlasti, hudební tradici, minulosti a lidovým písním. Závěr knihy patří opět slovníčku pojmů, ale také obrazovému rozdělení hudebních nástrojů a nejběžnějším kytarovým hmatům. V učebnici převládají dvojhlasé písně nebo rozepsané doprovody k jednohlasým. Ke knize opět náleží metodická příručka.

Hudební výchova pro 7.ročník devítileté školy- M. Vařechová, SPN 1979

Učebnice obsahuje úpravy písní pro dětský sbor od A. Moyzese, K. Reinera, J. Podešvy, P. Ebena, I. Hurníka, G. Křivinky. Je dělena do 15 kapitol. Začíná Přírodou v lidové písni, dále se opírá o naši vlast v hudebních dílech skladatelů, písně revoluční a budovatelské, jak hudba spojuje národy, o lidové tance v Čechách. V dalších kapitolách se autorka zaměřila na B. Smetanu a A. Dvořáka, zabývá se láskou v lidových písních, ale také motivem vojny, svobody a míru. Předposlední kapitola je věnovaná světové instrumentální hudbě. V závěru knihy nalezneme obrazový průvodce hudebními nástroji, abecední seznam písní a skladby k poslechu. Je to vlastně experimentální učebnice, která se ve výuce nepoužívá.

2.1.3 Osmý ročník

Hudební výchova pro 8.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN 1998

Osmý díl řady, který obsahuje 27 kapitol. Zabývá se rozdílem umělé a neartifické hudby, USA jako kolébkou moderní populární hudby a jazzu, Anglii jako vstupní bránou populární hudby, postupně projde celými hudebními dějinami od pravěku po 20. století. Dále žáky seznámí s akordovými značkami, moderními hudebními nástroji, populární a rockovou hudbou a končí vážnou hudbou 20. století. Kniha opět končí abecedním seznamem písní a seznamem poslechových písní. Jako ke každému titulu této řady náleží kompaktní disk a metodická příručka pro učitele.

Hudební výchova pro 8.r. základní školy- J. Mihule, SPN 1997, přepracováno Fortuna

Díl pro 8. ročník. Zabývá se především populární hudbou, zrození jazzu z afroamerické hudby, folku, popu, rocku a hudební divadlu a filmu. V druhé části knihy se obrací k umění v proměnách staletí, hudbě renesance, baroka, klasicismu a romantismu. Důležitou součástí knihy je i bohatý výtvarný doprovod, díla malířů, jež náleží k dějinám hudby. Na závěr knihy nalezneme i výslovnost jmen jednotlivých autorů.

2.1.4 Devátý ročník

Hudební výchova pro 9.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN 1998

Poslední díl ucelené řady pro základní školy. Učebnice se skládá z 27 kapitol. Celou knihu prolínají hudební dějiny českých zemí. Dále se učebnice zabývá rytmem a tempem, trampskou písní, harmonií a nahrávacími technikami. Ke knize náleží metodická příručka pro učitele a kompaktní disk s nahrávkami k poslechu.

Hudební výchova pro 9.r. základní školy- J. Mihule, SPN 1997, přepracováno Fortuna

Závěrečný díl pro 9. ročník základní školy. Učebnice začíná pohádkou o Popelce a jejím zpracování napříč hudbou. Najdeme zde písně o lásce a hudbu k svatebnímu obřadu. Nezastupitelnou úlohu v tomto dílu má lidová píseň. Tato učebnice postupně prochází celé hudební dějiny. Závěr knihy patří populární hudbě. Opět je tato učebnice protkaná výtvarnými díly a opět autoři neopomněli uvést výslovnost jednotlivých jmen výtvarníků.

Světlem hudby. Kniha pro hudební výchovu v 9.ročníku základní devítileté školy- J. Berkovec, SPN 1971

Tato učebnice je tvořena dvěma velkými oddíly - Světem hudby křížem krážem a Zpíváme. V první části nalene přehled od pravěku do 20. století. Dále se zabývá hudbou mimoevropských kultur, populární a lidovou písní a jak vzniká hudební skladba. Druhá část je především praktická, přináší velké množství skladeb ke zpěvu, od českých a

moravských lidových písní, přes lidové písně jiných národů, klasické písně s českým textem a končí písněmi J. Ježka. První část je velmi teoretická, nenalezneme tam téměř žádnou píseň určenou ke zpěvu, při použití v hodinách hudební výchovy je nutné přeskakovat na konec knihy.

2.2 Zastoupení Ebenových skladeb v jednotlivých učebnicích podle ročníků

2.2.1 Šestý ročník

Hudební výchova pro 6.r. základní školy - Charalambidis Alexandros, SPN

Voděnka studená, s. 31

Píseň je zařazena do kapitoly, kde se probírají nástroje v lidové hudbě. Je na závěr kapitoly, před samostatným zpěvem doporučují poslech části Zamilovaní ze Slovácké suity Vítězslava Nováka, neboť právě tato píseň je v ní citována. Píseň slouží k nácviku dvojhlasého zpěvu, druhý hlas může být podržen nějakým melodickým nástrojem (housle, viola, flétna) některým z žáků, je vhodné ji doprovodit rozloženými akordy podle kytarového značení na klavír. Pokud má učitel ve třídě zručné hráče, může použít i držený doprovod uvedený v metodické příručce v úpravě A. Charalambidise.

Ukolébavka pro dcerku, s. 44

Píseň slouží jako ukázková pro sólisty, je transponována do F dur, v originále je ještě výš. Intonace se opírá o tónický kvintakord. Klavírní doprovod lze použít i k vytvoření různorodých hudebních uskupení (violoncello a syntezátor, altový xylofon, housle, flétna).

Běží voda, běží, s. 45

Lidová píseň ze stejné kapitoly, určená pro nácvik dvojhlasu s doprovodem klavíru. Skladba je v mollové stupnici, takže předjímá další kapitolu.

Koulelo se, koulelo, s. 50

Instruktivní píseň pro výuku mollové stupnice melodické, neboť obsahuje zvýšený VI. a VII. stupeň ve 4. taktu. K intonaci se využívá tonální metoda. Druhý hlas tvoří vlastně ostinátní melodie složená z dvoutaktí zpívaná nad nápěvem písně. Jelikož je položena celkem vysoko, může se použít i melodický nástroj. Doprovod je rozepsán pro rytmické nástroje, triangel, tamburínu a dřívka.

Spievanky, spievanky, s. 70

První hlas se nacvičuje imitací, popř. tonálními postupy, druhý hlas se zpívá buď na brumendo nebo se nahradí hrou na melodický nástroj. Doprovází se se základní harmonickou kadencí.

Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku, s. 71

Intonačně se vychází z rozšířeného kvintakordu. Druhý hlas je poměrně jednoduchý, vychází ze stále se opakujícího čtyřtaktí.

Hudební výchova pro 6.r. základní školy- Jaroslav Mihule, SPN

Což se mně, má milá, s. 42

Píseň zařazená z důvodu zpěvnosti a líbivé melodie. Zaujme dialogickým textem. Před nácvikem písně doporučují autoři hlasovou a intonační rozcvičku na stupních mollové stupnice. Dále doporučují píseň porovnávat z pohledu prvního a druhého hlasu- první čtyři takty unisono, imitace prvního čtyřtaktí ve druhém hlase, po repetici druhý hlas zdůrazňuje harmonickou strukturu této části písně. Je možné doprovodit melodickým nástrojem podle notového zápisu v učebnici.

Dolů po matičce Volze, s. 63

Ukázka ruské výpravné (epické) písně. Charakteristickým prvkem je zde častý výskyt skupin tónů zpívaných legato na jednu slabiku. To vyžaduje správné tvoření tónů a dobrý dech. Proto by nácviku mělo předcházet dechové cvičení a intonační příprava v mollových stupnicích.

Co to máš, děvečko, s. 73

Jednoduchá, avšak citově velmi působivá melodie. Autoři metodické příručky

nejprve doporučují vzorový přednes písně vyučujícím a následnou společnou úvahu o charakteru a typu písně. Dále společně s žáky vyvodit pojem „hudební materiál“ a dále pracovat s melodií, vypsát řadu tónu, avšak vyhnout se opakování. Vznikne stupnice C dur bez tónu h. Dále rozbor, z kolika taktů se píseň skládá, jaké je formy. Metodická příručka nabízí také ostinátní motivy k doprovodu v podání různých nástrojů.

Štědrej večer nastal, s. 84

Dvojhlasá úprava známé koledy. Může se zpívat jednohlasně nebo dvojhlasně s podporou zobcové flétny. K doprovodu je možné použít housle nebo kytaru, party zvládnou i začátečníci.

Ještě já se podívám, s. 92

Nápěv písně v C dur je velmi jednoduchý a žáci by měli být schopni jej intonovat v podstatě z notového zápisu. Často se vyskytují prvky rozloženého trojzvuku. K nácviku je vhodné použít rytmická cvičení uvedená v učebnici.

Náš táta mě pořád nutí, s. 98

Dvojhlasá píseň zpracovaná v principu, že melodie lidové písně je ve spodním hlasu, horní hlas se rozvíjí jako samostatná ucelená melodie. Žáci se setkávají s výrazně polyfonním zpracováním lidové písně. Po osvojení je pro ně jednodušší vnímat polyfonní hudbu. Píseň je přehledně členěna na předvětí a závětí.

Spievanky, spievanky, s. 100

S písní se pracuje stejně jako s předchozí *Náš táta mě pořád nutí*.

Běží voda, běží, s. 127

Tato píseň je ukázkou typické lidové polonézy, jejímž domovem je severovýchodní Morava. Má charakteristický základní rytmus. Metodická příručka opět nabízí různé možnosti doprovodu.

V kolaji voda, s. 130

Další ukáзка polonézy v lidové písni, nese všechny znaky originality melodické i rytmické charakterizující hudební folklór severovýchodní Moravy.

2.2.2 Sedmý ročník

Hudební výchova pro 7.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN

Voděnka studená, s. 103

Píseň určená k nácvičku taktování, je možné vynechat druhý hlas.

Kucmoch, s. 109

Opět píseň určená k nácvičku taktování, kdy se v písni mění dvoudobý a třídobý takt. Žáci si mohou vyzkoušet, zda se v ní uplatní zpomalování nebo zrychlování, zda bude gesto ostré nebo vláčné.

Hudební výchova pro 7.r. základní školy- J. Mihule, SPN

Proč, kalino, v struze stojíš, s. 86, 88

Učebnice pracuje s motivem starého nápěvu, uvádí dvě podoby doprovodu písně. Nabízí i improvizaci v dórské tónině s použitím metalofonu, kdy se ponechají jen některé kameny, základní tón je d.

Až já budu nade dvorem, s. 106

Píseň tanečního rázu. Učebnice pracuje s rytmem, který může sloužit jako předehra i mezihra mezi zpěvem první a druhé sloky. Pracuje s ní jako s instruktivní skladbou k nácvičku trojhlasu. Ukazuje, jak často mívají lidové písně instrumentální charakter.

Čtyři koně jdou, s. 112

Trojhlasá píseň, kde je možno třetí hlas vynechat (ad libitum), svou polohou se hodí zejména pro chlapce, kteří mutují. Ke zpěvu je možné přidat i doprovod melodického nástroje.

Pasala volky, s. 126

Sborová trojhlasá úprava, třetí hlas opět ad libitum. První a druhý hlas tvoří kánon, s písni se pracuje i jako s rytmickým cvičením, kdy se každý hlas hraje na jiný rytmický nástroj.

Kosi, s. 129

Jednoduchý kánon pro dva nebo čtyři hlasy. Může se připojit ostinátní doprovod na zobcovou flétnu a xylofon.

Okolo Frýdku, s. 132

Píseň se nejprve zpívá v lidovém dvojhlasu, poté je možné připojit i 3. hlas, který si vystačí se čtyřmi tóny, které jdou vždy stupňovitě za sebou, což je zpívatelné i pro právě mutující chlapce.

Aj, tam na dolince, s. 136

K této písni je možné připojit ještě doprovod pro nástroje dětského instrumentáře. Nápěvy v mollové tónině mnohdy předcházejí v určitém věku do paralelní tóniny durové.

Jel sedlák orati, s. 146

Na začátku a na konci písně zpívají oba hlasy unisono. Píseň má tři díly, které jsou symetricky řazeny.

Jarní, s. 152

Ukázka umělé písně. Ukazuje rozdíly v tvoření druhého hlasu a doprovodu písně oproti lidovým. Také harmonie je bohatší.

Spadla mi šablíčka, s. 158

V učebnici nalezneme i nástrojový doprovod pro zobcovou flétnu a malý bubínek.

Zelený hájové, s. 217

Písnička zařazená na závěr učebnice, neboť zpívá o loučení chlapce se svou dívkou, neboť ho povolali na vojnu. Jednohlasá píseň s doprovodem houslí nebo zobcové flétny.

Hudební výchova pro 7.ročník devítileté školy- M. Vařechová, SPN

Ovčáček, s. 29

Ukázka lydické tóniny. Píseň je zařazena do kapitoly o přírodě v lidové písni.

Šel dědeček, s. 173

Kánon pro dva až čtyři hlasy, který je možný doprovodit na xylofon nebo klavír a violoncello nebo klavír.

2.2.3 Osmý ročník

Hudební výchova pro 8.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN

žádná píseň od Petra Ebena

Hudební výchova pro 8.r. základní školy- J. Mihule, Fortuna

Teče, teče vodička, str. 172

Motiv nápěvu užil Eben i ve druhém hlase v jiné poloze. Do písně si přidává třetí hlas, který je nejprve hrán na melodický nástroj.

Vlaštovička lítá, str. 190

Trojhlasá úprava, kde třetí hlas je ad libitum, opět vhodný pro mutující chlapce. Píseň je zajímavá rytmem v jednotlivých hlasech. Např. druhý takt má v prvním a druhém hlase opačný rytmus, tedy je dobré nejdřív nacvičit jako rytmické cvičení.

2.2.4 Devátý ročník

Hudební výchova pro 9.ročník základní školy- A. Charalambidis. SPN

žádná píseň petra Ebena

Hudební výchova pro 9.r. základní školy- J. Mihule, Fortuna

Stratilať jsem milého, s. 30

Píseň milostné verše dávných dob. Koresponduje s výukou o trubadúrech, truvérech a minnesängrech, o pěvcích s loutnou. Píseň se zpívá s doprovodem kytary, kde si autor vystačil jen s několika akordy. Melodicky má malé rozpětí a tvoří ji jednoduchý stále se opakující rytmus.

Tři králové, s. 58

Úprava francouzské lidové vánoční písně s instrumentálním doprovodem ad libitum pro zobcovou flétnu, xylofon, malý bubínek a prázdné struny violoncella.

Vánoce v lese, s. 60

Jednoduchý dvojhlas tvořen ostinatem ve druhém hlase, který je zároveň začátek koledy Dej Bůh štěstí, s doprovodem orffovského instrumentáře, který se také po dvojtaktích stále opakuje.

Anička, dušička, s. 99

Jednoduchý dvojhlas, kde až na 5 taktů zpívají oba hlasy unisono.

Hej, jedou, jedou, s. 102

Polská lidová píseň se zajímavým rytmem

Šedá křepelíčko, s. 104

Píseň na procvičení správného rytmického cítění s nástrojovým doprovodem.

Zajíčku, poskoč si, s. 106

Nápěv písně je ve druhém hlase v první sloce a v prvním hlase ve druhé. Patří ke skupině ruských tanců zvaných chorovody.

V městě Holomúci, s. 162

Píseň pochází z doby napoleonských válek. Trojhlasá píseň, kde se druhý a třetí hlas připojí až po 4 taktech.

Pod naším domem, s. 163

Dvojhlasá úprava. Druhý hlas zní nad prvním, je to samostatná kontrapunktická melodie k nápěvu písně. Učebnice doporučuje průpravné cvičení pro nástup dvojhlasu (čistá kvinta prvního a pátého stupně).

Podzime, podzime, s. 188

Složitější kánon, ke kterému se může přistoupit až po bezvadném zvládnutí

nápěvu. Sloky navazují na sebe a oba hlasy dozpívávají do konce. Úprava je doplněna klavírním doprovodem ad libitum.

Písnička na výlet, s. 246

Umělá píseň tematicky zvolená na konec knihy.

Světlem hudby. Kniha pro hudební výchovu v 9.ročníku základní devítileté školy- J. Berkovec, SPN

Když se ten ovísek, s. 135

Trojhlasá píseň. Druhý a třetí hlas stále postupuje v terciích a vytváří doprovod písně.

Pasala volky, s. 149

Oj, letěla bílá hus, s. 151

Vlaštověnka létá, s. 154

Ej, hej, bystra voda, s. 157

Zajíčku, poskoč si, s. 181

Zvonily zvony v Novgorodě, s. 186

Ztratil jsem milého, r. 250

Druhá část knihy slouží jako zpěvník rozdělený podle původu lidových písní, jejich tématu nebo stáří.

2.3 Zhodnocení

V mém pozorování jsem zjistila, že starší učebnice, vypracované pod vedení prof. Jaroslava Mihule obsahují větší množství skladeb Petra Ebena. V metodických příručkách se s nimi také daleko konkrétněji pracuje. Neslouží pouze jako ukázka. V této řadě učebnic slouží lidové i umělé písně Petra Ebena k prohloubení zpěvnosti a také k nácviku především dvojhlasů. Metodická příručka nabízí i vhodný intonační a dechová cvičení, které zařadit před samostatným nácvikem skladby. U učebnic z řady A. Charalambidise je

patrné, že autoři dávají důraz na lidové písně především v 6.ročníku, a pak už se od nich odvrací k populární hudbě. Proto také v 8. a 9. díle nenalezneme žádnou Ebenovu píseň, ať již úpravu lidové písně nebo umělou píseň.

V učebnicích nejčastěji najdeme právě úpravy lidových písní, umělé písně se příliš nevyskytují. Je to určitě dáno i tím, že lidové písně jsou pro děti známější, a tudíž lépe naučitelné a zapamatovatelné. Lépe se učí druhý hlas k písni, o které již máme nějaké ponětí nebo ji z dřívějšíka známe. Z vlastních Ebenových písní nacházíme v učebnicích hudební výchovy na 2.stupni základní školy především skladby z cyklu Zelená se snítka. Jsou to jednoduché dvojhlasy, které rozvíjejí zpěvnost.

Při práci s učebnicemi mě nepřekvapilo, že jsem neobjevila žádnou skladbu Petra Ebena, které by byla určena k poslechu. Přestože má Eben nespočet instrumentálních skladeb, nejsou vybrány do základu, se kterým by měl být žák základní školy seznámen. Na druhou stranu, o to více je skladeb k praktické výuce, tedy ke zpěvu.

Písně nejčastěji slouží k nácvičce vícehlasu. Autoři vybírají především takové úpravy, které zvládne většina neškolených zpěváků, tedy žáků, kteří se zpěvu nevěnují. Úpravy lidových písní také používají k nácvičce taktování, protože nejsnadněji se taktují právě písně, které žáci dobře znají. Písně také většinou mají jednoduchý doprovod, který zvládnou i děti ze ZUŠ, a tak mohou své spolužáky doprovodit.

3. Návrh dalších písní

V této části bych ráda nastínila pár skladeb, které by bylo možno použít v hudební výchově na 2. stupni základních škol. Jsou to především skladby z České Orffovy školy, které nabízejí i doprovod na orffovské nástroje. Uvědomuji si, že jsou to písně vhodné především pro mladší školní věk, ale dle mého by se měly lidové písně ve velké míře zpívat i na 2. stupni, neboť je to náš národní poklad a každý by je měl znát.

3.1. Písně určené ke zpěvu

Byla jedna babka

Deklamační hra, rytmické cvičení pro 4 hlasy. Vhodná pro rozvoj rytmického cítění, z počátku na text říkanky, později přenést pouze na tleskání, pleskání a drobné rytmické nástroje nebo boomwhakers. Stejným způsobem lze upravit i jiná říkadla.

Karlíku, Karlíku

Relativně jednoduchá melodie, ovšem při nácviu kánonu mohou vzniknout relativní potíže. Proto je píseň doplněna jednoduchým doprovodem na metalofony a xylofony. Je vhodná i jako intonační cvičení na VI. stupeň v písni.

Nový dům

Dvojhlasá píseň. Vhodná k nácviu dvojhlasu, neboť spodní hlas stále opakuje ostinátní model. K doprovodu se využívá tleskání a pleskání, stále stejný model, který děti trénuje, aby udržely tempo.

Na tom Bošileckým mostku

Úprava všem známé lidové písně pro dva hlasy a orffovské nástroje. Pro děti je zajímavá známou melodií a opačným rytmem v druhém hlasu. Oba hlasy se střídají s rychlými notami, tedy když má první hlas osminy, druhý dlouhé noty a naopak.

Šalvěj

Píseň může sloužit i jako dechové cvičení, neboť druhý hlas zpívá v brumendu stále stejný motiv. Žáci musí zvládat správně tvořit tón a trénují dech.

Vlaštovky a sníh

Dvojhlas, který až na pár výjimek stále postupuje v terciích. Píseň vhodná i pro nácvik taktování. Má jasné členěnou dynamiku, kterou by se žáci mohli pokusit ukázat gesty při dirigování. V písni je také lehké zpomalení. Dirigující žák si může vyzkoušet, jak funkce dirigenta funguje, pokud změní tempo, ostatní spolužáci jdou podle něj. Možno vynechat druhý hlas.

Truvérská mše

Možno zařadit i jenom jako poslechové skladby. K přiblížení, že liturgie může vypadat i jinak, než děti povětšinou znají. Truvérská mše se skládá z velmi chytlavých melodií, což bude pro děti lákavé. Také instrumentace by je měla zaujmout, neboť nejsou zvyklé na zvuk kytary a fléten v kostele.

3.2 Poslechové skladby

Catonova mudroslovi

Barokní suite. Vhodná k ukázce, jak moderní autoři využívají starých tanců ve své tvorbě. Jednotlivé části mají i velmi zajímavý text J. A. Komenského, který se může rozebrat po významové stránce.

Řecký slovník

Zhudebnění jednotlivých slov. Ukázka, jak se dá na jedno významové slovo složit celá skladba. Jako úvodní činnost dát žákům za úkol odhadnout, o jaké slovo nebo charakteristickou vlastnost se může jednat a následně u jednotlivých vlastností si povídat o tom, jak si takového člověka představujeme.

Krajiny Patmoské

Skladba, která je zajímavá především nástrojovým obsazením. Eben pracuje s motivem apokalypsy, v části Krajina s koňmi používá motiv z gregoriánského Dies irae, což by se mohlo použít jako opakování starší látky.

Malé portréty

Cyklus sedmi drobných klavírních skladeb, psán se záměrem vytvořit portréty několika vyhraněných povahových rysů. S cyklem se dá pracovat podobně jako s Řeckým slovník, přesah hudební výchovy do dalších předmětů. Žáci mají za úkol po poslechu najít co nejpřesnější popsání charakteristických vlastností, která se myslí, že autor zhudebnil.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na život Petra Ebena a jeho skladby pro děti, které najdeme v učebnicích hudební výchovy na druhém stupni základní školy.

V teoretické části jsem se zaměřila výběr nejnámějších skladeb pro děti a dětské pěvecké sbory a drobné instrumentální skladby instruktivního charakteru. Seřadila jsem je podle roku vzniku a u každého díla jsem napsala zaměření, autora textu, pokud je odlišný od Petra Ebena, a zajímavosti skladby. Většina zde uvedených titulů jsou písňové cykly nebo suity. U instrumentálních skladeb nejčastěji nacházíme skladby pro klavír.

Na pomezí mezi instrumentální a vokální tvorbou stojí čtyřdílná Česká Orffova škola, na které spolupracoval s Iljou Hurníkem. Jsou to knihy, které jsou primárně určeny pro mladší školní věk, ale dají se použít i na druhém stupni. V prvním díle - Začátky nalezneme spoustu rytmických her a deklamačních cvičení, které napomohou rozvoji rytmického cítění. Druhý díl Pentatonika vychází z pentatonické stupnice, která díky 5 tónům a tonálnímu centru nabízí vhodný prostor pro základ improvizace. Třetí díl se zabývá především problematikou durové a mollové stupnice.

V další části své bakalářské práce jsem se zaměřila na učebnice, které se v současné době nebo době nedávné používaly v hodinách hudební výchovy. Z mého pohledu jsou lépe zpracované učebnice autorů Mihule – Jurkovič - Střelák. Jsou děleny po měsících, a tak se s nimi lépe plánuje výuka. Také metodická příručka je dle mého lépe zpracovaná. Ke každé písni nabízí lepší návod k výuce, pomocí jakých cvičení se nejlépe na danou skladbu rozezpívat a jak postupovat, aby je děti nejlépe zvládli. Úspěch těchto učebnic dokládá i fakt, že byly zlehka přepracovány a znovu vydány v aktualizované podobě.

Při zkoumání učebnice jsem zjistila, že skladby Petra Ebena jsou ve výuce hojně využívány. Nejčastěji nalezneme jeho úpravy lidových písní. Autoři s nimi pracují jako s vhodným materiálem pro nácvik vícehlasu. Povětšinou jsou to písně, které jsou pro děti jednoduché, neboť druhé hlasy se tvoří velmi přirozeně. Předpokládám, že nácvik těchto písní je zvládnutelný i u nepříliš pěvecky zdatných tříd. Bohužel z didaktického i praktického pohledu to nemohu příliš posoudit, protože didaktika se v bakalářském programu nevyučuje a s praxí jsem se ještě nesetkala. Vycházím pouze ze svých zkušeností s mladšími dětmi, které jsem v rámci výpomoci na základní škole učila.

V následující praxi bych ráda zjistila, zda jsou mé domněnky pravdivé. Ráda bych si ověřila, že většina dětí zvládne bez problémů nacvičit jednoduché dvojhlasy a že starší učebnice nemají přehnané nároky, neboť v těch novějších od A. Charalambidise nalezneme většinou jen jednohlasy. To je ovšem námět na diplomovou práci, protože bakalářský program mi k tomu nedává dostatečnou přípravu.

V závěrečné části přicházím s návrhem několika skladeb, které by se také mohly zařadit do osnov výuky. Jsou to povětšinou jednoduché dvojhlasy, které rozvíjí zpěvnost dětí. Myslím si, že vícehlasé zpívání je ve výuce sice složitější, ale o to důležitější, neboť se děti učí navzájem se poslouchat, což jim občas z mé zkušenosti chybí. V současných trendech výuky nejen školní je vést dítě k samostatnosti, ale to v hudbě příliš nefunguje, protože hudba je především o spolupráci všech, kteří se podílí na produkci určité skladby.

V poslechových skladbách jsem vybírala především ty skladby, které nutí žáky přemýšlet, co hudba vlastně může všechno popisovat. Osnovy hudební výchovy jim předkládají především zvukomalebné skladby, především ty, které popisují přírodu. Proto jsem se snažila vybrat takové, které se zabývají povahovými rysy.

Závěrem mé práce je, že skladby Petra Ebena jsou stále hojně využívány v hudební výchově na 2. stupni základní školy. Jelikož jsem pracovala s učebnicemi rozdílného stáří, trůfám si říct, že jeho úpravy i umělé písně jsou pro žáky zajímavé a z hlediska výuky přínosné, protože jsou hojně zastoupeny v učebnicích od různých autorů a různého stáří.

Skladby Petra Ebena jsou stále aktuální, úpravy lidových písní by neměly nikdy z výuky zmizet, a proto si myslím, že by bylo vhodné se ve výuce trochu více zajímat i o naše současné nebo nedávné autory. Na příklad život Petra Ebena je v mnohém inspirující. Uvědomuji si ovšem, že na to ve výuce není dostatek času a žáky spíše zaujme např. hra na boomwhakers a hry s nimi.

Bibliografie

VODROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. 2. vyd. (1. vyd. v Pantonu). Praha: Panton, 1995, 241 s. ISBN 80-7039-218-5.

VÍTOVÁ, Eva. *Petr Eben: sedm zamyšlení nad životem a dílem*. Vyd. 1. Praha: Baronet, 2004, 279 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7214-743-9.

BERKOVEC, Jiří. *Světlem hudby: kniha pro hudební výchovu v 9. ročníku základní devítileté školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, 277 s., [88] s. obr. příl. Učebnice pro základní devítiletou školu.

EBEN, Petr. *Zelená se snítka: 14 písní pro dětský sbor*. 2., rozš. vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1962, 35 s.

HURNÍK, Ilja a Petr EBEN. *Česká Orffova škola I*. 2. vyd. Praha: Supraphon, 1982, 99 s.

HURNÍK, Ilja a Petr EBEN. *Česká Orffova škola II*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1969, 53 s.

HURNÍK, Ilja a Petr EBEN. *Česká Orffova škola III*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1972, 107 s.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Lukáš HURNÍK, Zbyněk CÍSAŘ, Jiří PILKA a Dalibor MATOŠKA. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha 2008, 125 stran. ISBN 978-80-7235-296-8.

CHARALAMBIDIS, Alexandros a Dalibor MATOŠKA. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN, 2000, 60 s. ISBN 80-7235-114-1.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, 152 s. ISBN 807235048x.

CHARALAMBIDIS, Alexandros a Dalibor MATOŠKA. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2000, 61 s. ISBN 80-7235-112-5.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998, 151 s. ISBN 80-7235-041-2.

CHARALAMBIDIS, Alexandros a Dalibor MATOŠKA. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické

nakladatelství, 1999, 70 s. ISBN 80-7235-107-9.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, 126 s. ISBN 8072350129.

CHARALAMBIDIS, Alexandros a Dalibor MATOŠKA. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1999, 70 s. ISBN 80-7235-066-8.

JURKOVIČ, Pavel, Miroslav STŘELÁK a Jaroslav MIHULE. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, 238 s. Učebnice pro základní školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-23816-5.

JURKOVIČ, Pavel a Miroslav STŘELÁK. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, 183 s. Metodické příručky k učebnicím.

MIHULE, Jaroslav a Miroslav STŘELÁK. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 217 s. ISBN 80-04-23817-3.

MIHULE, Jaroslav, Petr MAŠLAŇ a František MOURYC. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy a pro víceletá gymnázia*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1997, 261 s. ISBN 80-7168-500-3.

MIHULE, Jaroslav, Ivan POLEDŇÁK a Petr MAŠLAŇ. *Hudební výchova pro osmý ročník základní školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 1997, 254 s. Učebnice pro základní školy. ISBN 80-7168-496-1.

STŘELÁK, Miroslav a Jaroslav MIHULE. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 279 s. Metodické příručky k učebnicím pro základní školu. ISBN 80-04-23818-1.

VAŘECHOVÁ, Milica. *Hudební výchova pro 7. ročník základní devítileté školy*. 10. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, 189 s. Učebnice pro základní devítiletou školu.

VAŘECHOVÁ, Milica a Olga JANOVSÁ. *Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 7. ročník základní devítileté školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974, 197 s. Edice metodických příruček.